

ЗНАЙ НАШИХ!

Это вам не «Последний герой»...

Это событие у нас, в Беларуси, осталось почти незамеченным. А ведь оно, можно сказать, уникальное и к нашей стране имеет непосредственное отношение: по северной ветви Великого шелкового пути, историческому водному маршруту, на ладье «Сварог» из Азовского моря через Дон и Волгу в Каспийское море отправилась международная экспедиция, в составе которой два представителя Беларуси — ученые-историки Сергей Тарасов и Андрей Киштымов.



Длина маршрута — 2500 километров. Именно этот путь 1000 лет назад был одной из главных торговых артерий, которая соединяла страны Ближнего и Дальнего Востока с европейскими державами и использовалась как путь общения с княжествами Киевской Руси.

Для справки: проект экспедиции разработан Межотраслевой лабораторией исторических исследований Национальной Академии наук Украины и сотрудниками Института истории Национальной Академии наук Беларуси. Проект, который осуществляют Межотраслевая лаборатория, посвящена восстановлению технологий и моделированию событий эпохи IX—XVII веков. Цель исследования — воссоздание исторического прошлого.

Ладья «Сварог», на которой отправились в этот год украинские и белорусские ученые по Великому шелковому пути, построена на судостроении в Чернигове. Длина судна — 12,5 м, ширина — 3,2 м, высота борта — 1,3 м, число весел — 10. При весе судна 3,5 тонны глубина осадки всего 40 см. По словам специалистов, это очень маленькая. Ладья устойчива на воде, волна не переключает через борт. По своему типу ладья относится к драккарам.

Месяц назад «Сварог» по Днепру спустился до Мариуполя и отправился по маршруту, который проходит по четырем странам: Украине, России, Казахстану и Туркменистану. А места, то какие будут на пути: Астраханский заповедник, остров Коневский, устье реки Ембы и сор Мервиль Кутук (пески Каракум), полуостров Бузачи, Мангильский залив, Каспийский залив, мыс Суз, пролив Кара-Богаз-Гол...

Нынешняя экспедиция — далеко не единственная в своем роде. В 2000 году была организована экспедиция по маршруту Киев—Днепр—Черное море—Стамбул (300 км), в 2001 — Санкт-Петербург—Великий Новгород—Смоленск—Могилев—Киев (1750 км). В 2002 году состоялся, можно сказать, исторический переход по маршруту Киев—Днепр—Черное море—Азовское море—станица Тамань (1700 км).

Ритм жизни людей в таких походах подчиняется природным законам. Вставать надо рано, в 5 утра матросы садятся за весла и вперед. Плыть обычно до 9—10 вечера. Каждый час меняется смена на веслах.

На 2004 год запланирована научная экспедиция украинско-

белорусско-литовского экипажа под названием «Янтарный путь». Проект планируется осуществить при научной поддержке академий наук Беларуси и Украины, а также Клайпедского университета. Разработан на белорусских и украинских ученых. Как сказано в преамбуле к проекту, он «направлен на расширение культурного и научного сотрудничества между Украиной, Республикой Беларусь и Литвой, и посвящен восстановлению технологий и моделированию событий эпохи средних веков».

Международная научно-исследовательская экспедиция отправится в путь на уже знакомой нам ладье «Сварог». Маршрут пройдет по историческому водному пути, который соединял Киевскую Русь, Византию с Прибалтийскими государствами — Днепр—Неман—Балтийское море. Экспедиция отправится из Киева через Мозырь, Гродно, Каунас в Клайпеду (970 км). Значительная часть маршрута пройдет по нашей стране.

Особенностью Беларуси является ее расположение на водоразделе. Это означает, что по водному пути с территории страны можно попасть в южные и северные моря: Березина, Сож, Припять, Днепр — это выход в Черное море; Неман, Западная Двина, Западный Буг — в северные моря. Еще в XIX веке были проведены каналы, соединяющие реки в единую сеть. В настоящее время действует только Днепр-Бугский канал.

Верховья рек в прежние времена очень близко подходили друг к другу, суда от одной реки до другой перекатывали на бревнах. Происходило это следующим образом. Рубили, предполагая, 20 бревен, кляли на землю и по ним катили судно. Прокатив пару метров, задние бревна кляли вперед. Вот это и называется — «тащить волоком».

Большие реки — колыбель цивилизации. Именно они издавна были той осью, вокруг которой возникали первые поселения людей, по которой шли торговые связи, той осью, которая, и в буквальном, и в переносном смысле, была артерией жизни. За доминирование на речных путях велись кровопролитные войны. В течение тысячелетий реки играли исключительную роль в истории тех народов, которые населяли их берега.

Одной из наших белорусских «колыбелей» был Неман. Неманский край отсылает к числу районов, достаточно давно обжитых человеком и в полной мере испытывающих все прелести цивилизации.

Починался его шлях дамоу з Берліна, дзе для куліметыка Уладзіміра Шубы скончалася вайна. А каб дайсці да яго, давялося звадзіць нямаля франтавых дарог ва Усходняй Прусіі, пад Кенігсбергам, там яго доўчыч параніла — у руку і галаву. Праляжаў месяц у палым шпіталі ў сакавіку 43-га. Мушкет, хтосяў з каліваў часті паліцаў Шубу загніўшым (такое заралася) і паслаў у Рубеж баяцкам пахавальню.

А яго пасля папраўкі ў складзе 138-га стралковага палка 26-й арміі з-пад Кенігсберга, які быў узяты нашымі войскамі ў пачатку красавіка, спешна перакінулі на Олёрскі плацдарм, з якога рыхтавалася завяршаючая Берлінская аперацыя.

Дамаблізаваны ў 1948 годзе, Уладзімір Кліменцьевіч скончыў Ганцавіцкія педвузчышча, затым завоўча, на чарзе, Пінскі настаянік інстытут і Магілёўскі педагагічны.

А дома яго ўжо не чакалі, бо ў сакавіку 1945 года башкі атрымалі пахавальню, дзе значылася, што іх сын Уладзімір Кліменцьевіч Шуба «пал смерцю храбрых в баях за Родину». Папалкалі над ёю, паграбавалі ўжо не верылі ў пуд, што змогуць убачыць сына. А пуд зарываўся пасля Перамогі.

Шяй жывёнаўскай ноччу ў акно Шубы нехта пагаркаў. Настанёса Пітэроўна, паспадыня, паляшча да акна і ўбачыла стаўшага за ім салдата. «Ты не грукай, салдацік, у мяне самагонкі нямашча, ідзі сваёй дарогай» — пачуў салдат знаёмы голас маці. Тая думала, што гэта нехта з ваеннаслужачых з размешчанага непаладэку вайсковага аэрадрома, якія заходзілі ў вёску Рубеж у пошуках спіртнога. Але гэты загаварыў: «Гэта я, мама, Валодзя, ваш сын...»

А праз дзень ён развітаўся з баяцкамі, каб да вечара вярнуцца ў сваю частку паблізу мястэчка Шымкавіч.

Ад Берліна да Рубежаў крочыў салдат пешшу

Працаваў настаўнікам, потым дырэктарам школ у вёсках Балотыч, Каліта, Лучнікі на Случчыне. Узнагароджаны значкамі «Выдатнік асветы СССР», «Выдатнік народнай адукацыі», шматлікімі граматамі за старанную працу. Пражываў зараз адзін у двухкамернай кватэры, дачка і сын, абое сямейныя, таксама служачы, праведваюць бацьку з унукамі.

На маё пытанне, што яшчэ з той вайны засталася ў ягонай памяці, акрамя цяжкіх пераходаў, сырых зямлянак, кровапралітных баёў, Уладзімір Кліменцьевіч расказаў, як пасля кантузі ад блізкага выбуху снарада ён гадоў шэсць выдзіраў палымі з правай ішчакі драбнінныя, з макавае зярнятка, асколкі. Такое не забываў на ўсё жыццё, як і тая сутрача жывёнаўскай ноччу з маці, што лічыла яго загніўшым.

Міхась ТЫЧЫНА.

ДАЙДЖЕСТ

Японский подросток выпал из окна общежития МГУ

Юный футболист из Японии погиб в Москве, сообщил источник в УВД Западного административного округа. «В воскресенье утром под окнами корпуса «Ж» общежития МГУ им. Ломоносова с характерными повреждениями обнаружен труп гражданина Японии 1991 года рождения», — сказал источник. «Подросток в составе футбольной команды города Хиросима-Хигаси прибыл в столицу, и временно проживал в общежитии на Ленинских горах», — пояснили в УВД.

По версии следователей, гибель молодого человека наступила в результате травмы, полученной при падении из окна.

Парижские полицейские борются с повышенной концентрацией озона

Парижская полиция приняла решение ограничить максимальную скорость движения автотранспорта по улицам столицы Франции 30 километров в час. Кроме того, жителям рекомендовано пользоваться общественным транспортом и на некоторое время воздержаться от поездок на личных автомобилях. Все эти меры вызваны резким ухудшением экологической ситуации на территории Парижа. Сильная жара в сочетании с выхлопами привела к повышенной концентрации озона в городском воздухе. В таких объемах газ может нанести вред здоровью человека. В эти дни дневная температура воздуха в Париже составила +35° С.

В Канаде 10.000 жителей эвакуированы из-за лесных пожаров

Сильный ветер и засушливая погода, установившаяся на территории канадской провинции Британская Колумбия, привели к возникновению лесных пожаров, равных которым по площади возгорания и масштабам нанесенного ущерба не наблюдалось на протяжении последних 50 лет. На территории провинции объявлено чрезвычайное положение. Власти планируют эвакуировать около 10.000 человек. Пожарные из соседних провинций Онтарио и Альберта вместе с военными участвуют в тушении 350 очагов возгорания. Самые сильные пожары происходят на территории Британской Колумбии, площадь одного из них составила 62 квадратных километров.

Афганские власти взяли в плен 20 талибов

В южных провинциях Афганистана за последние недели взяты в плен около двадцати талибов. Об этом сообщает новостное агентство Reuters со ссылкой на представителей афганских властей в провинциях Кандагар и Урузган. При этом пять талибов и два солдата афганской армии, созданной при поддержке военных инструкторов из США, были убиты. По словам кандагарского представителя, в этой провинции задержаны 19 человек, подозреваемых в принадлежности к движению «Талибан». К операциям к северу и югу от Кандагара привлекались 500 солдат афганской армии, которых поддерживали американские военнослужащие.

Среди плененных есть не только рядовые бойцы, но и известные в окрестностях Кандагара полевые командиры, такие как мулла Абдул Хамед, мулла Абдул Хаким и мулла Захир. Западные журналисты видели в Кандагаре несколько задержанных талибов, которых конвоировали через город, надев им на ноги цепи. По словам одного из задержанных, который назвал себя муллой Рахматулла, он стал сражаться на стороне талибов из-за того, что ему заплатили.

По словам представителя провинции Урузган, верные центральному правительству солдаты захватили известного полевого командира муллу Номана, который рано утром в воскресенье пытался установить взрывное устройство с дистанционным управлением неподалеку от дома губернатора провинции.

Сын Гейдара Алиева возглавил правительство Азербайджана



Такое решение принял парламент страны, собравшийся на внеочередное заседание. Кандидатуру Ильхам Алиева на пост премьера выдвинула сам президент Азербайджана. Ее поддержал 101 депутат из 102 присутствовавших на заседании. Один из законодателей не голосовал. Всего в составе азербайджанского парламента 125 депутатов. Согласно конституции Азербайджана, премьер-министр назначается президентом с согласия парламента. До настоящего времени правительство республики возглавлял Аграт Риси-Заде.

Ранее Центральная избирательная комиссия Азербайджана зарегистрировала Ильхам Алиева кандидатом в президенты республики. Выборы главы Азербайджана намечены на 15 октября 2003 года. Напомним, что сам Гейдар Алиев находится сейчас в турецком военном госпитале «Гюльхане». Он планировал вернуться на родину до 27 июля, однако состояние здоровья не позволило ему это сделать.

В Словакии переворачивал автобус с palmониками. 11 человек погибли

В Восточной Словакии около населенного пункта Гельца переворачивал туристический автобус. 11 человек погибли, среди них 10-летний мальчик, 16 — с тяжелыми травмами находятся в местных больницах. «В автобусе находились христианские palmоника, которые совершили поездку по святым местам», — сообщили в коммюнике полиции Словакии. Авария произошла на узкой автодороге, расположенной в лесу. Водитель автобуса намеревался сократить путь и поэтому избрал этот путь, который практически никто не пользуется. Он не смог справиться с управлением, и автобус врезлся в дерево, после чего перевернулся.

В Пекине сдался бастовавший посол Ирака в Китае

Иракский посол в Пекине, два месяца не соглашавшийся покинуть Китай и забаррикадировавшийся в здании дипломатического миссии, добровольно покинул посольство. В настоящее время пока остается неясным, покинул ли посол Мавафак Аль-Ани Китай или находится в стране.

Один из представителей посольства сообщил, что бывший глава дипломатической миссии покинул здание, и в настоящее время иракцы полностью контролируют здание. Аль-Ани был назначен послом в Китае бывшим президентом Ирака Саддамом Хусейном в январе текущего года. В июне американская администрация в Ираке отозвала посла на родину. Однако Аль-Ани заявил, что вооружен и не хотел покидать посольства. Его местонахождение пока неизвестно.

Администрация США предсказывает Армагеддон Интернета

Повышение активности хакеров в последнее время может быть прелюдией к широкомасштабной атаке на Интернет. С таким предупреждением выступили эксперты Министерства национальной безопасности США. По мнению специалистов, сканирование незащищенных участков сети усилилось в несколько раз. Пользователям предлагается установить специальный патч, созданный компанией Microsoft. Мнение официальных властей поддерживают и частные корпорации, занимающиеся проблемами безопасности в сети. «Хакеры могут установить полный контроль не только над домашними, но и корпоративными компьютерами. Нелегально считывание информации и даже полное форматирование дисков станут обычными проявлениями этой атаки», — прокомментировал ситуацию технический директор компании Internet Security Systems Дэн Ингвалдсон.

Правительственные эксперты утверждают, что хакеры используют неизвестные ранее программы. Под угрозой могут оказаться все компьютеры, использующие в качестве операционной системы Windows.

ДУХОВНЫ СКАРБ

150 пытанняў і адказаў з гісторыі Беларусі

62. Хто такія езуіты?



Віленская езуіцкая акадэмія з акадэмічным касцёлам Святога Яна. Гравюра XIX стагоддзя.

Езуіты — гэта сябры каталіцкага манаскага «Таварыства Ісуса» (Societas Jesu), заснаванага ў 1534 годзе іспанскім шляхцічам Ігнаціем Ласлам і зацверджанага ў 1540 годзе папам Паўлам III. Пачатковай мэтай стварэння Ордэна езуітаў была барацьба з Рэфармацыяй, распаўсюджванне праўдзівай веры Хрыстовай. Арганізацыя яго грунтавалася на прынцыпах адзіназначнага (Кіраўнік Ордэна называўся генералам), цвёрдай цэнтралізацыі, безумоўнага падпарадкавання і жэсткай дысцыпліны.

Адным з асноўных спосабаў дасягнення сваіх мэт Ордэн лічыў узагадваванне моладзі ў духу пабожнасці і веры праз сетку калегіумаў і акадэміяў. Езуіцкія школы былі адным з найбольшых у Еўропе. Там, як правіла, вучыліся дзеці багатых і знакамітых людзей, якіх вабіла высокая якасць выкладання, новая і мэтазгодная арганізацыя школьнай справы. Езуіты першымі пазвалі ўсю масу навучнікаў на класы (па ступені падрыхтоўкі) і распаўсюдвалі праграмы паслядоўнага вывучэння прыроды. Яны стварылі цудоўныя школыныя будынкі, у якіх дабра абсталяваны навукальнымі дапаможнікамі, умела чаргавалі заняткі з адпачынкам, пазбягаючы перапаталення навучнікаў, вялікую увагу ўдзялілі фізічнаму развіццю.

На тэрыторыі Беларусі езуіты з'явіліся ў Вілені ў 1569 годзе: у 1570 годзе быў закладзены Віленскі езуіцкі калегіум, пераўтвораны ў 1579 годзе ў акадэмію (г. зн. універсітэт). У 1581 годзе быў адчынены калегіум у Полашцы, у 1584 годзе — у Нясвіжы. Да сярэдзіны XVII стагоддзя езуіты стварылі на тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага шырокую сетку навуковых устаноў і амаль поўнаасноў засяродзілі ў сваіх руках сярэднюю і вышэйшую адукацыю. Езуіты зрабілі велізарны ўклад у беларускую культуру, з іхных школ выйшлі шэраг знакамітых вучоных, грамадскіх дзеячаў і пэсменнікаў. Дзякуючы ім у Беларусі да 1820 года існавала высокаразвітая сістэма еўрапейскай адукацыі (прыблізна 10 вышэйшых гуманітарных школ, з іх дзе акадэміі і 7 гімназіяў), якая была знішчана пасля акупацыі Беларусі Расіяй.

Асновай выкладання ў езуіцкіх калегіумах і акадэміях былі гуманітарныя навукі, пера-

дусім класічныя мовы, філасофія і «выне навук» — тэалогія. Праграмы навування, складзеныя ў 1584 годзе, у часы генерала Акавіявічы, былі тады найбольшымі і не пераглядаліся аж да сярэдзіны XVIII стагоддзя. Высокі ўзровень адукацыі і пераважна метадыка выкладання прынесьлі вялікую папулярнасць езуітам. Шматлікія ахвяраванні бацькоў і дабрадзейцаў зрабілі Ордэн адным з найбуйнейшых уласнікаў у Еўропе. Ва ўмовах росту рацыяналізму і секулярызацыі мыслення ягонага маёмасць сталася прывабным «кавалкам» для шмат якіх марнараў. Пад іх націскам папа Клімент XIV у 1773 годзе вымушаны быў фармальна скасаваць Ордэн. У Беларусі ён праіснаваў да 1820 года (сцяжыба генерала была ў Полашцы), да забароны яго расійскімі ўладамі.

Цяперашнім часам Ордэн езуітаў дзейнічае ў Злучаных Штатах Амерыкі, Іспаніі, Партугаліі ды некаторых іншых краінах.

Аляксандр БЕЛЬСЬКІ.

63. Што такое берасцейская унія?



Партрэт Іаана Пацея на старадаўняй ікаоне.

Берасцейская унія — гэта пагадненне, падпісанае ў кастрычніку 1596 года на царкоўным саборы ў Барысі паміж найвышэйшымі праваслаўнымі і каталіцкімі іерархамі Вялікага княства Літоўскага.

Галоўнай прычынай дэля якой праваслаўныя і каталіцкія іерархі Вялікага княства імкнуліся да ўз'яднання, — агульная патрэбнасць супрастаяць даволі моцнаму на той час рэфармацыйнаму руху, які зрабіў значны ўплыў на жыццё вернікаў. Беларуская праваслаўная царква імкнулася да ўніі з каталіцкаю яшчэ й тады, што перад ёю паўстала пагроза з боку ўтворанага ў 1589 годзе Маскоўскай патрыярхіі, што абвясціла сябе пераемніцай улады Канстанцінопаль (у 1453 годзе ён быў заваяваны туркамі) і прэтэндавала на падпарадкаванне ўсіх зямель, населеных праваслаўнымі.

Урад Вялікага княства Літоўскага таксама падтрымліваў ілюзію царкоўнай уніі, бо разлічваў праз яе дасягнуць спакою ў гаспадарстве, спыніць нарастанне канфліктаў на рэлігійнай глебе. У уніі былі зацікаўлены і езуіты, якія імкнуліся пашырыць на ўсходзе Еўропы духоўную ўладу Рым.

Паводле ўмоў пагаднення Радзе Вялікага княства, а гэтаксама прызнавалі над сабою выключную ўладу Папы Рымскага, дзякуючы чаму пазбавляліся ад усялякіх прэтэнзій з боку маскоўскіх патрыярхаў. Разам з тым у праваслаўнай царкве княства захаўвалася ўсходняе грэка-візантыйскае набажэнства і рытуалы, заставаліся непарушнымі ўсе зямельныя ўладанні, у царкоўнай практыцы па-ранейшаму прадугледжвалася карыс-

тання старым каліанскім календаром.

Аднак не ўсе праваслаўныя дзеячы падтрымалі ілюзію уніі. Тады ж, у кастрычніку 1596 года, яны правялі ў Барысі свой сабор пад кіраўніцтвам патрыярха-шага экзарха Нічыпару, на якім адмежаваліся ад новай царквы. Праўда, пазней на працягу XVII стагоддзя амаль усе праваслаўныя жыхары Вялікага княства скліліліся да уніі.

Іаан САВЕРЧАНКА.

64. Што такое уніяцтва?



Язэп Рукі. Гравюра XIX стагоддзя са старадаўняга партрэта.

Уніяцтва — гэта адна з плыняў хрысціянства, што паўстала ў Беларусі ў выніку Берасцейскай уніі 1596 года.

Пераход праваслаўных беларусаў ва уніяцкую веру абумоўлены паступовай расійскай палітыкай, якая імкнулася пашырыць уніяцкую веру ў Беларусі, каб дамоўнасць (нягледзячы на даволі значнае на першым часе непрыняццё і нават супраціў) пазбегнуць крывавых рэлігійных войнаў, якіх было ў шэрагу краін Заходняй Еўропы. Вернікам-уніятам гарантавалася непарушнасць традыцыйных абрадаў і звычаяў. Пры канцы XVII стагоддзя, найперш у адносінах Расійскай імперыі, нашых зямель, абсалютная большасць насельніцтва Беларусі была уніяцкай.

Уніяцкія епіскапы дбалі пра пашырэнне школ, аднакаленне навуковых праграм, пра пашырэнне культуры духавенства. Шмат хто з уніяцкіх святароў атрымалі адукацыю ў рымскіх калегіумах.

Да уніяцтва людзей цягнула яго ўага да мясцовых нацыянальна-культурных традыцый, шырокае выкарыстанне ў рэлігійным жыцці, асабліва ў часе калянаў, беларускай мовы. Пад аховам уніяцкай царквы беларусы жылі магло захаваць свае даўнія формы. Была створана вялікая уніяцкая літаратура на беларускай мове: творы Пётры Скаргі, Іаана Пацея, Язэпа Рукі, Язэфа Кунціча. Ва уніяцкіх друкарнях — Віленскай і Супраськеўскай — друкаваліся

першую чаргу намерыліся нанесці смротны ўдар па уніятах. Пачалі са скінення ў праваслаўную веру найвышэйшых кіраўнікоў уніяцкай рэлігіі. І не памыліся. У лютым 1839 года тая падпісалі акт аб «уз'яднанні» беларускай царквы з расійскай праваслаўнай. Шматлікія культурныя каштоўнасці, кананічная літаратура уніяцкай царквы сталіся аб'ектам вынішчэння, ахвяраю агню.

Вернікі з абурэннем сустрэлі вестку аб далучэнні да праваслаўя, яны не хацелі маціша па яго правалі і ішчэ доўга прытрымліваліся былых царкоўных абрадаў. Асабліва не пагадзіліся, што ў часе літургіі гучала маляраваная і па царкоўна-славянскай мове, а казанні гаварылі па-расійску. Значная частка (больш за міліён) уніяцкаў, абураных учынкам гвалтам, самахоць перайшла ў каталіцтва.

На ўсё пераамае гісторыі — і падчас паўстання К. Каліноўскага, і ў перыяд адраджэння пачатку XX стагоддзя, і ў Другую сусветную вайну — у прагрэсуй часткі беларускага народа заўсёды ўнікала думка аб адраджэнні уніяцкай рэлігіі. Няма ў яе прыхільнікаў і сёння, асабліва сярод моладзі.

Леанід ЛЫЧ. Тэксты да ілюстрацый падрыхтаваў Зміцер САНЬКО.

